

ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԻՑ

ՊԱՍ Պ.

ԱՄԱՆ ԱՆՈՒՇԱՀԱՏՈՒԹՅԱՆ

«Եւ մինչ էր 'ի Բեթանիայ 'ի տան Սիմովնի բորոտի բաղմեալ, եկն կին մի որ ունէր շեշ իւղոյ նարդեան աղ-նուի մեծագնոյ, և բեկեալ զընէ՝ ե-հեղ 'ի վերայ գլխոյ նորա : Եւ աշա-կերաքն զգարէին և ասէին : Ընդ էր ե-ղեւ կորուստ իւղոյդ այդորիկ : Մարթ էր զայդ իւղ վաճառել աւելի քան ե-րեք հարիւր դահեկանի, և տալ աղ-քատայ, և զայրանային նմա յոյժ : Եւ Յիսուս ասէ ցնոսա, Թող տուք դմա՝ զի՞ աշխատ առնէք, զի գործ մի բարի գործեաց դա յիս : Յամենայն ժամ զաղքատս ընդ ձեզ ունիք, եւ յորժամ կամիք՝ կարող էք առնել նո-ցա բարիս, այլ զիս ոչ յամենայն ժամ ընդ ձեզ ունիք : Դա զոր ունեւդ՝ ա-բար . յառաջագոյն խնկեաց զմարմին իմ 'ի նշան պատանաց : Ամէն ասեմ ձեզ, Ուր և քարոզեսցի Աւետարանս այս ընդ ամենայն աշխարհ, և զոր ա-բար դա՝ խօսեսցի վրան յիշատակի դորին ո : Մար. ԺԴ. 3-9 :

ԱՒԵՏԱՐԱՆՆ շատ կը տարբերի միւս պատմութիւններէն, ինչ որ միւս պատմութիւններն մեծ փութով կը հաւաքեն, Աւետարանն կը թողու զայն, անտես առնելով, իսկ ինչ որ միւս պատմութիւններն կ'արհամարհեն և կը թողուն, Աւետարանն կ'ամփոփէ զայն մեծաւ փութով : Քանի՞ քանի՞ մեծամեծ անցքեր կան, Յիսուս Քրիստոսին ժամանակակից, որոց մա-տին լուութեամբ անցած է Աւետարա-նըն, սակայն սրբագործած պահպա-նած է այրի կնոջ լուամայն յիշատակն,

զոր ձգեց նա 'ի դանձանակն ողորմու-թեան : Յիսուս Քրիստոս կամեցաւ նսեւ որ մինչեւ 'ի կատարած աշխար-հի յիշուի Եկեղեցւոյ մէջ այն ողնիւ-իւղոյ յիշատակն, զոր Մարիամ եհեղ 'ի զլուխ Փրկչին :

Յիսուսի Քրիստոսի խօսքն կատա-րուեցաւ ամենայն լուութեամբ : Ա-ւետարանն տարածեց ամեն ուրեք այս կնոջ յիշատակն, և ինչպէս որ Յիսու-սի բարեկամ Ղազարու տունն, նոյն պէս եւ Եկեղեցին՝ Աստուծոյ տունն լցուեցաւ անուշահոտութեամբ աղ-նիւ իւղոյն :

Սոյն կնոջ համար, սոյն կնոջ պատ-ւոյն համար է, որ պէտք է պահպանուի այս պատմութիւնն. բայց 'ի հարկ է նոյնպէս կը պահպանուի եւ մեզ հա-մար : Վասն զի ինչպէս կարելի է կար-ծել թէ Աստուած պատուեց մի գործ, որ արժանի չէր պատուոյ : Ի՞նչպէս կա-րելի է կարծել թէ ինչ որ պատուոյ ար-ժանի է յաչս Աստուծոյ՝ օգուտ չէ նսեւ մեր հոգեւոր շինութեան հա-մար : Աւետարանի մէն մի պատմու-թիւնն, մէն մի գիպուածն, մէն մի գիծն, իւր գործողութեամբ, է 'ի փառս Աստուծոյ և 'ի շինութիւն հոգ-ւոյ :

Մի պատմութիւն կայ միայն, որ չէ 'ի փառս Աստուծոյ եւ 'ի շինու-թիւն մարդկան, զոր կարգալով իս-կոյն կը բորբոքիմք, իսկոյն կուզեմք դատաւարաւել այն անձինքն, զոր կը տեսնեմք յանգիմանուած Յիսուսէն : Այս մասին հարկ չը կար մինչև անգամ որ Աւետարանն յայտնէր թէ նոցա տրանջման գործին Յուդան էր, հարկ չը կար որ մերկայնէր այս անարժան ա-ռաքելոյն գաղանի շարժառիթն : Մէք արդէն կը դատաւարունմք, որովհետեւ Յիսուս Քրիստոս դատաւարաւեց, եւ այս շատ բնական է : Սակայն եթէ մեզ

լինէի՞նք առաքելաց տեղ, միթէ առաջ
յին անգամ այնպէս պիտի չը խօսէի՞նք,
ինչպէս նորա խօսեցան :

Միթէ այսօր իսկ, հաղարաւոր ա-
ռիթներու մէջ, չե՞նք խօսիր նոցա
պէս : Մեր դարն որ հետամուտ է օգ-
տակարութեան եւ անտեսագիտու-
թեան, մեր դրական դարն, ինչպէս
կը սիրեմք անուանել, միթէ Յուդայ-
էն տւելի լաւ պիտի ըմբռնէր ոյն ա-
նօգուտ հեղու մի իւղոյն եւ ոյն մեծա-
գին պատիւն : Տարակոյս ունիմե՞ս, որ
մեր դարուն մէջ, մարդիկ փոխանակ
զարմանալու մարդկութեան Բարեկամ
Յիսուսի կարեկցութեան վրայ եւ ըս-
քանչանալու, որ հայերն բաղմացոյց
ի կերտիւր հաղարաւոր նքիթեաց,
թերեւս պիտի զարմանան Յնացորդ
կատորներն ինչպիսիութեամբ ժողովե-
լու աշխատութեան համար : Ուրե-
մքն ինչպէս կարելի է որ այս վայրկե-
նական բերրութեան համար յանօ-
գուտս թափուած իւղն եւ բեկուած
ժիշն հաճելի լինի այն անձանց, որոնք
շատ անգամ հոյակապ տաճար մի տե-
սած ժամանակ կ'ստեն. « Ափսո՛ս այս
քան աշխատանքին եւ կորսուած դրա-
մին : Քանի մի սերունդներ աշխատե-
րն ոյն հոյակապ շէնքն բարձրացնե-
լու եւ տակաւին աւարտած չեն : Ի՞նչ
է այս. ինչու համար այսքան աշխա-
տանք : Աստուած չը բնակիր ձեռա-
գործ տաճարաց մէջ. մի անշուք շէ-
նուածն եւս բուական է : Ապաստա-
նարան, պատշաճաւ որութիւն, եւ
ամփոփումն մտաց, ահա՛ ամենայն
բան : Ի՞նչ պէտք են ուրիշ շքեղու-
թիւններն : Գեղեցիկ տաճարն մի գե-
ղեցիկ բան է. բայց գեղեցիկն կարե-
ւորաց կարգը չէ : Հաղարաւոր աղ-
քաւաններ կան, որ կարեւոր կարօտու-
թիւններ ունին եւ կ'աղաղակին : Պէտք
է դադարեցնել նոցա աղաղակներն,

եւ ահա այն ժամանակ մեր տաճար-
ներ շինած կը լինինք. երբ աղքատ-
ներ չեմք ունենար, այն ժամանակ կը
շինեմք, եթէ պէտք են, մեծամեծ տա-
ճարներդ :

Կը տեսնեմք ահա, որ մեր Փրկիչն
խօսապէս միայն առաքեալներն չէ, որ
կը յանդիմանէ, եւ նորա պատասխա-
նքն միայն Մարիամի արարքն գովա-
բանելու համար չէ : Նա կը ներէ քան
թէ կը ջատագովէ : Նա կարեկցութիւն
կը խնդրէ Մարիամին համար քան թէ
ներբողներ : Նա կը պատուէ միայն
Մարիամի դիտաւորութիւնը : Ուրեմն
խնդիրն ամենեւին Մարիամի արած
պատուոյ ձեւին կամ նիւթին վրայ չէ,
այլ նորա սրտին կամ նպատակին : Փր-
կիչն կը փափաքի միայն որ չը վնասը-
նեն ոյն կինն. վասն զի այս մարդա-
սէր Տէրն կ'ասէ թէ՛ Մարիամ գործ մի
բարի գործեաց յի :

Արդեօք ոյն գործն ամենէն լաւն
էր իւր նիւթոյն եւ ձեւին մէջ : Առ-
դեօք նոյն ժամուն եւ նոյն դրութեան
մէջ ամենէն յարմար եւ վայելուչն ոյն
գործն էր : Այս մտօնն չը խօսիր մեր
Փրկիչն. ոյլ մի բան միայն կ'ասէ.
« Գործ մի բարի գործեաց դա յիսդ :
Քննեմք այս խօսքերու իմաստն եւ ամե-
նէն առաջ ուշադրութեան առնուիմք
վերջին խօսքերն : Մարիամի արած գոր-
ծքն բարի էր Յիսուսի Քրիստոսի նը-
կատմամբ : Այսչափ միայն կը յայտնէ
մեր Փրկիչն : Նա չ'ասէր բնաւ, թէ
գործն բարի էր ինքնին, այլ թէ բա-
րի էր Յիսուսի իրեն նկատմամբ : Ի՞նչ
կամի արդեօք հասկացնել այսու : Այս
է արդեօք Յիսուսի չափն եւ կշիւն :
Սովաւ կը կշռէ եւ կը գնահատէ որ եւ
իցէ գործոյ բարի լինելն : Բաւական է
արդեօք որ մի գործ բարի լինի միայն
այն պատճառաւ, որ Յիսուսի նկատ-
մամբ եղած է : Ինչու համար արդեօք

պարզապէս չ'ասէր թէ՛ Մարիամ՝ բարի գործ մի գործեաց , այլ յատկապէս կը յաւելու գործեաց դա յիս . միթէ ամեն գործ միայն այն ժամանակն բարի է , երբ առարկան Յիսուս Քրիստոսն է : Ի՞նչ էր այս գործն , եթէ ոչ , մի պատիւ , մի յարգանք Յիսուս Քրիստոսին : Այդանքն արդեօք այս յարգանքն որ տրուեցաւ Յիսուսին , որ արժանի է ամենայն յարգանաց : Բայց ոչ ապաքէն այսու կը զանաւորեմ մեր յարգանքներն : Ասե՛նք արդեօք թէ՛ այս յարգանքն անպատիւ էր և անտեղի . ասե՛նք արդեօք թէ անխոհեմ էր իւր կերպն և ձևն : Եթէ այսպէս աւսենք , ուրեմն պէտք չէր որ նոյն կիսնայնպիսի անասանման գովաստի արժանանար . սակայն արժանացաւ նա եւ պէտք չէ աշխատ առնել զնա և վերադարձու . Վասն զի եթէ յարգանաց ձևն յանդիմանութեան արժանի կ'երեւի մեզ , բան մի կարող չ'ունի ասել մեք առարկային համար , որ է Յիսուս Քրիստոս : Ուրեմն փոխանակ ածապարելու և դատելու թէ ի՞նչ արար Մարիամ , և փոխանակ քննելու՝ թէ ի՞նչ կարող էր առնել , ամենէն առաջ տեսնեմք թէ ի՞նչ կամեցաւ առնել . թէ զո՞ր կամեցաւ յարգել , և որո՞յ սիրոյն համար ե հեղ իւրն աղիւ և մեծագին : Ապա հարցնեմք մեզ թէ արդեօք այն գործն , որ բարի է Յիսուսին նկատմամբ , միթէ բարի չ' ամենայն մասամբ եւ ամենայն բովանդակութեամբ :

Բաց յայտնաիւ եթէ միանգամ ըմբռնեմք գործն սոյն իմաստով , որ մի յարգանք է այն առ Յիսուս , այն ժամանակ կը տեսնեմք այն զգացումներն որ նոյն գործն ներշնչեցին : Այս յարգանքն , այս պատիւն ոչ թէ միայն հաճելի էր այն սրտածառաւ , որ ուղղաւոր էր Յիսուս Քրիստոսին , այլ որ նոյն ինքն Փրկիչն արժանի էր այս պատուոյն :

Ինչ կամին թող խօսին ձեւոյն վրայ , սակայն սոյն յարգանքն կը յայտնէ աւան քան , ինչ որ քրիստոսեաց հոգին պէտք է զգայ Յիսուս Քրիստոսին համար : Եւ արդարեւ ի՞նչ պէտք է տեսնեմք մեր մեր Աստուածամարդ Փրկչին , և ի՞նչ պէտք է որոնէ նա մեր սրտին մէջ , մեր պատիւ եւ յարգանք մատուցած ժամանակ : Ի՞նչ , միթէ բաւական է միայն որ սքանչանամք նորա վերայ , յարգեմք զնա և ՚ի վեր դասեմք մեր մոքով քան զամենայն իմաստուն , քան զամենայն հերոս , քան զամենայն զիւցազուռ եւ քան զամենայն մարդիկ : Ոչ , այլ ինչպէս որ նա իւր անձն տուաւ մեզ համար , մեք եւս պարտիմք տալ մեր անձն նորա համար : Թէ մեք և թէ ինչ որ ունիմք բոլորն նմա կը պատկանի : Ի՞նչ որ առնեմք և ինչ որ զահեմք նորա համար ամենեւին չը հաւասարիր այն մեծ զահին , զոր արար Նա մեզ համար : Պէտք է ուրեմն , պատրաստ լինիմք ամեն բան թողուլ նորա ծառայութեան և փառաց համար : Ի՞նչ էր արդեօք Մարիամին արածն , եթէ ոչ այս ամենն հաւմանգամայն :

Կը տեսնեմք ահա , որ Մարիամ իւր ունեցածներէն ամենէն մեծագինն , ամենէն աղնիւն և բնորոն կը հեղու , կը կորուսանէ ՚ի պատիւ Յիսուսի Քրիստոսի . փասն զի արդարեւ կամեցաւ կորուսանել , ինչպէս եւ աշակերտքն առարկելով թէ՛ Ընդէ՞ր է Կրիստոս իւր յայտնի , աւելի լաւ կը բացատրեն Մարիամի միտքն , առանց երեւակայելու և ՚ի խորս թափանցելու նորա զիտաւորութեան : Բաւական չէ միայն անուշահոտ իւրն գործ դնելն , եթէ Մարիամ չը կորուսանէ զայն : Եւ որովհետեւ հեղուլ միանգամ և բոլանգակ ՚ի գլուխ Յիսուսի Քրիստոսի կը նշանակէ կորուսանել , ուրեմն Առ

բիւմ կամեցաւ արդարեւ կորուսանել զայն : Նա լաւ համարեց կորուսանել նախընտրել զայն ուղղակի ի պատիւ Յիսուսի Քրիստոսի : քան թէ դորձ զնել թերեւս օգտակար և աւելի խնայողական կերպիւ : Այն տարակոյս չը կայ որ Մարիամ ունեցած հարբուտութեան մէջ նոյն ազնիւ իւզն ամենէն մեծագինն էր : Այն տարակոյս չը կայ որ Մարիամ եթէ մի այլ մեծագին բան ունենար , անշուշտ առաջ զայն պիտի դնէր : վասն զի կը տեսնեմք որ հեղուկ միայն գոհ չը լինիր , այլ շինեալ կը բեկանէ , այն կճեայ շինն որ զայն անուշահոտ իւզն կը պարունակէր : Այս էր , որ առ իմ կուտար Յուդային զայրացմամբ աղաղակելու , Ընդհին է իրարայայտ . վասն զի ծաւալուած անուշահոտութիւնն կարող էր զուարճութիւն տալ իսկ շին բեկումնն ինչ օգուտ կար : Բայց շատ կը սխալեմք երբ այսպէս մտածեմք , Մարիամի դիտաւորութիւնն այն էր , որ անուշահոտ իւզն հեղուկ զուարճութիւն պատճառէ , այլ նա կը փութեմք կորուսանել ինչ որ իրեն համար թանկագինն էր : Նա կամէր յայտնել եւ հաստատել միանգամայն , որ չունի ոչ ինչ առաւել մեծագին քան զՅիսուս Քրիստոս : Նա կը յայտնէր , որ պարտատ է ամեն զոհողութիւն առնել իւր Փրկչին համար : Նոյն սրտեհ առթիւ Մարիամ ազնիւ իւզն միայն եհեղ ի գլուխ Փրկչին , որ զոհ էր և միանգամայն յարգանք , որ իրական գործ էր եւ միանգամայն նշան իւր սրտի զգացման և դիտաւորութեան : Նա կը նուիրէ և կը պաշտէ : Այս գիտաւորութեամբ ահա եհեղ նա աղնիւ իւզն , այս գիտաւորութեամբ եւ բեկ նա կճեայ շինն : Եւ ինչո՞ւ արդեօք օւրիշ բան չունի Մարիամ որ կորուսանէ այն Փրկչին համար , որ իւր անձն

կորոյս , իւր անձն ուրացաւ Մարիամին համար : Ինչո՞ւ արդեօք Մարիամ չը կարողանար խորտակել , բեկանել իւր անձն իւր Փրկչին համար : Այն եթէ լաւ քննեմք , կը տեսնեմք , որ Մարիամ երբ անուշահոտ իւզն վտակութեն կը հեղու իւր Փրկչի օրհնեալ ծաւալուն վրայ , նոյն վայրկեանն կը հեղու մի այլ ազնուագոյն անուշահոտութիւն : Երբ շին կը բեկանէ , յորմէ կը ծաւալի բուրումն անուշութեան , նա ընդ նմին կը բեկանէ իւր զղջացեալ սիրան , յորմէ կը ծաւալին նոյն տան մէջ վիշտ , սէր և յոյս , որք առաւել ազնիւ են քան զըստասան , քան զկրկնորուկ եւ քան զնուենիս անուշուհն : Դուք չը նշմարեցիք այս հոգեկան անուշութեան ծաւալումն , մի անհամբեր և աններող աշակերտք : Դուք միայն նարգեան իւզն և բեկուած շին տեսաք : Ի զուր ծաւալեցաւ ձեր առջեւ Մարիամի սրտի անուշահոտութիւնն , բայց ձեր Տէրն հոտոտեց զայն : Նա հասկցաւ և գնահատեց այն գործըն , զոր ձեր հպարտ սրտերն տակաւին կարող չէին բռնառնել և զգալ : Նա խոր թափանցեց և կարգաց ինդճ Մարիամին ներքին վիշտն : Նա լսեց նորա զղման ներքին արտասուներն , որոնք կարող չէին թերեւս հեղանիլ և կաթիլ կաթիլ հոսել նորա սրտին վրայ : Յիսուս կը աւանդէ այս համար և լռին վտայ գաղտնիքն : Փրկչին և մեղաւոր կինն կը ճանաչեն եւ կը հասկնան զերեսար : Լուռ են նոքա , բայց այս լուրութեան մէջ մի սքանչելի և անպատմելի գործ կը կատարուի , զոր դուք կարող չէք հասկնալ և բռնառնել , մինչեւ որ չզգար նոյն վիշտն և նոյն սէրն , մինչեւ որ չը ծաւալէք Յիսուսի գլխին վերայ նոյն անուշահոտութիւնն , մինչեւ որ չը թանաք նորա ոտքերն ձեր արտասուներով և մինչեւ որ չը բեկանէք ձեր

սիրան նորա առջեւ :

Մի ասէր ուրեմն Մարիամին. Ընդէր է իրո՞ւրդ այդ : Վասն զի նա վշտահար է, նա զգածուած է, նա յափշտակուած է եւ կարող չէ ձեր խօսքերն լսել եւ հասկնալ. եթէ այս վիճակին մէջ չը լինէր, անշուշտ պիտի ասէր ձեզ. « Ես կը ցաւիմ, կը վշտաւեամ աւելի այն պատճառաւ, որ կարող չեմ աւելի գոհել, աւելի կորուսանել. Ախ, ինչքան փոքր բռններ են այս ազնիւ իւղն եւ այս կձեռաց շին, Ի՞նչքան փոքր է սրտիս համար աշխարհն բոլանդակ : Ախ, ինչու չեմ կարող իմ սոյն ուրախական յափշտակութեանս մէջ, իմ Փրկիչս առջեւ, առ ոտն կոխել ամեն բան, ինչ որ զարմանալի է աշխարհին համար, ինչ որ կը պատրեն մեր զգայարաններն ինչու համար կարող չեմ առ ոտն կոխել ամեն շքեղութիւն, ամեն փառք եւ ամեն վայելչութիւնք արքայականք : Բայց ես կ'առնեմ, ինչ որ կարող եմ որպէս զի իմ Փրկիչն ճանաչէ որ ես զինքն կը սիրեմ : Ինչ որ ես կը նուիրեմ, ինչ որ ես կը զոհեմ, արքա արժանի չեն զոհ անաւն անգամ կրելու : Սորա միայն նշաններ են : Ախ, երանի թէ սոյն նշաններն կարողանային ճշգտիւ յայտնել, ինչ որ կը յուղի, ինչ որ կ'անցնի իմ սրտիս մէջ » :

Այսպէս կը մտածէ ահա Մարիամ, այն կ'երեւի ահա իւր բոլոր վարմանց մէջ : Երբէք բաւական չեն նորա համար բեկուած շին եւ ծաւալուած աշուշահոտ իւղն : Նորա սիրտն վառուած է. նա յանձն կ'առնու մի ամեն նախնարհ պաշտօն. նա օտարի տան մէջ կը բուսց Յիսուսի ոտքերն, որ տան տիրոջ սրարտաւորութիւնն էր : Նա կը բուսց ոչ թէ լոյով, այլ ազնիւ խղով : Նա կը սրբէ ոչ թէ զենջակով, այլ իւր մաշեղով : Միով բանիւ, նա գործ կը

գնէ ամեն ցոյց, ամեն նշան երկիւրջածութեան եւ երկրպագութեան : Նա կը խոնարհի, նա կը պաշտէ, նա չը խօսիր, վասն զի խօսքն բաւական չէ նորա զգացածներն արտայայտելու. վասն զի նորա պաշտածն միայն մարդ չէ, եւ ոչ առաջինն ՚ի մարդկանէ, այլ իւր Փրկիչն, իւր Աստուածն :

Եթէ աշակերտներն կարող չէին Մարիամի սրտին մէջ տեսնել ինչ որ իրենց Վարդապետն կը տեսնէր, գո՞նէ կարող էին ենթադրել, կարող էին մոռարեւել Մարիամի սէրն, վիշտն եւ երախտագիտութիւնն : Նոքա կարող էին ենթադրել որ այս փափուկ սիրան այս ազնիւ հոգին, երկար ոպասելէն զինի, իւր փրկութեան իշխանին հանդիպելով, կարող չէր ժուժել, կարող չէր իւր սրտի թոխն սանձահարել. կարող չէր երկար ժամանակ խորհիլ եւ գտնել թէ՛ ինչ ձեւ յարգանք պէտք է մատուցանէ Յիսուս Քրիստոսին : Ի՞նչ կը լինէր արդեօք եթէ աշակերտներն ճանաչէին, եթէ հաղորդ լինէին մանաւանդ այն զգացումներուն, որոնք Մարիամի սիրան ու հոգին կը յուղէին : Նոքա չէին կարծէր եւ չը գիտէին տակաւին թէ այն օրն երբ Յիսուս կը ճաշէր իրենց հետ Սէմեի սեղանին վրայ, իւր առաքելութեան եւ պաշտօնին վերջին օրն էր. վասն զի հասած էր ժամն չարչարանաց :

Աշակերտք չէին նախատեսեր նաեւ, որ իրենց Վարդապետի ճանապարհն Բեթանիայէն ՚ի Բեթփաղէ, Բեթփաղէէն յԵրուսաղէմ, էր ճանապարհ մահուան. չէին գիտեր, որ իրենք կ'ուղեկցին նմա ՚ի տեղի չարչարանաց եւ օրերն կարճեալ են արդէն : Ի՞նչ կ'ասեմ : Միթէ կամեցան նոքա հաւատալ, երբ Փրկիչն կը խօսէր իւր մօտակայ մահուն համար, ցորենի հա-

տին համար, որ պէտք է մեռնէր, որ վերադառնալիս ծնանի, բարձրագոյն տեղի և շատ արդիւնք ապր: Աստուծոյ նորա հաւատաց Բարձրագոյն ի խաչ, բազմեւ լոյն ի գահն խորհրդաւոր, որուն վերայէն առ ինքն պիտի ձգէր ամեն մարդիկ: Քաւ լիցի, Տէր, կ'աղաղակէին նորա. քաւ լիցի Տէր, չը պատահիր քեզ այսպիսի բան: Արդեօք խեղճ կինն հաւատաց աւելի պարզութեամբ, արդեօք աւելի լաւ հասկացաւ նա: Արդեօք աւելի թափանցեց նա ի խորս խորհրդայ Խաչն, որ յայտնուած էր, բայց Յիսուսի հետ անբաժան չընող աշակերտներն տակաւին հաւատացած չէին: Արդեօք Մարիամ կանխեց քան զաշակերտան Խաչի խորհուրդն հասկընալու: Լսեցէք Յիսուս Քրիստոսին, թէ ինչ կը խօսի Մարիոսի Աւետարանին մէջ. « Ծառաջագոյն խնկեաց (Մարիամ) զմարմին իմ ի նշան պատանաց »: Նա պահպանած էր այն իւղն իմ թաղման տուր համար: Թաղման աւուր համար: Բայց Մարիամ արդէն գործ կը դնէ զայն իւղն, արդէն կը հեղու ամբողջապէս Յիսուսի գլխոյն եւ ոտից վերայ: Հասած է ուրեմն թաղման օրն, և արդէն կը թաղէ՝ ուրեմն Մարիամ զՅիսուս: Այո, Այո, այն օրն, ըստ հաւատոյ Մարիամի, արդէն օր թաղման է: Նորա վիշտն կը կանխէ քան զթամն սգոյ: Նա արդէն կը տեսնէ զահն կատարուած. նա կը տեսնէ զահն հարեալ, որ իւր առջեւ կը շարժի, նա կը տեսնէ Գառն Աստուծոյ զննուած, արիւնաթաթաւ, անջուռն և անմուռն: Մարիամ իրեն հետ խօսող Յիսուսին թաղման պատիւ կը տայ, կը ինկէ, կ'անուշահտէ այն իւղով, զոր պահպանած էր անկենդան մարմինն օծանելու համար: Այսչափ կենդանի է ահա Մարիամի հաւատն, այսչափ կանխած է ահա

նորա վիշտն, նորա յաւն յաւաք բան զժամանակն. այսչափ թափանցած է նա ի խորս մտաց և խորհրդոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ի՞նչ կը կարծէք, մի թէ Փրկիչն չը տեսնէր այս ամենն, մի թէ չը կարդար Մարիամի սիրտն, մի թէ չը նշմարէր նորա հեղ, ամբիժ և ջերմ հաւատն: Այո, կը նշմարէ, կը տեսնէ, ուստի եւ Մարիամի գործն Բարձր կ'անուանէ, որ բարութեան ամեն պայմաններն իւր մէջ կ'ամփոփէ:

Ո՛հ, կը տեսնէք ահա, որ կարող չեմք մեր ասել Յուդայի հետ. « Ինչ է կորուստ իւղոյ պղծորիկ »: Վասն զի կորուստ չը կայ բնու: Մարիամի հաւատոյ և սիրոյ օրինակն նոյն հաւատքէն և սէրէն դարուց ի դարս իւրեւ կենդանի անուշահտութիւն ունի և ծառայուած հոգեւոր շինութիւնն, հազար և հազար անգամ աւելի կ'արժեն քան հեղուած աղիւ իւղն և բեկուած շին: Բայց եթէ այն կինն իւր հաւատոյ աջք Յիսուսի Քրիստոսի մահն եւս չը նշմարէր, այս քան մօտակայ, այսքան դառն, այս քան անխառնափելի, դարձեալ կղզար, որ իւր հետ խօսող աշխարհի Փրկիչն և Աստուծոյ Որդին պիտի չը մնար միշտ երկրի վերայ: Օր մի պիտի թողուր աշխարհս, ուր իւր ներկայութեամբ կը լուսաւորէր մեր տարագրութեան, մեր պանդխտութեան մթութիւնն: Օր մի պիտի թողուր աշխարհս, եւ իւր շնորհք և ճշմարտութեամբ զննողն խօսքերն այլ եւս պիտի չը լուսէին: Կրդգար Մարիամ, որ աղքատներն միշտ մեզ հետ ունիմք, բայց ըզ Յիսուս պիտի չը կարողանամք միշտ մեզ հետ ունենալ: Բայց յայտնանէ, Մարիամ կարող չէր առաքելոյ պէս միշտ Յիսուսի Քրիստոսի հետ ջրիլ և նորա տեսութեամբ և խօսքերով կրչաւանալ: Արդեօք տեսած էր նա շատ

անգամ զՅիսուս . արդեօք լսած էր երկար ժամանակ նորա խօսքերն : Ան ծանօթ է մեզ այս կէտն : Բայց որչափ փոքր բան էին սոյն օրհնեալ հանգիստներն համեմատելով սովորական ընկերակցութեան հետ . որչափ հազուագիւտ էին , համեմատելով Մարիամի զգացած կարօտութեան հետ : Այն , ինչ յափշտակութեամբ , ինչ հրճուանօք կը գիտէր , կը տեսներ Յիսուսի գալուստն : Ինչ շատապաւ , ինչ եռանդով կը չափէր յոսա Յիսուսի և կը պատրաստուէր նորա աստուածային խօսքերն լսելու , ճաշակելու և մի հատն անգամ չը կորուսանելու : Յաւիտեան կանուխութեան շտի մեծ սոյնախի մի երջանիկ ժամու մէջ , եթէ Մարիամ առ զայր մի կը մոռնայ ողբաւանդներն , (որք ՚ի բացակայութեան Յիսուսի պիտի ներկայացնեն զնա) և կ'երթայ զոհելու այս աստուածային բարեկամին համար իւր ժամանակն ու ճօխութիւնն : Այն ժամ Մարիամ կ'աճապարէ ծառայել և պատուել զնոյն իսկ անձն այն Փրկչին , զոր յետ ժամանակաց պիտի յարգէ և պատուէ անշուշտ յանձն ողբաւտոց , եթէ այսչափ փափուկ է Մարիամի զիրքն , ո՞վ կարող է ուրեմն չափանել սոյն զիրքէն . ո՞վ կարող է համարձակիլ այդանել և կշտամբել զՄարիամ , եթէ ոչ այն սառն սրտերն , որոց աչքին , ինչ որ սովորական չափով չէ , անմտութիւն է և անպատեհութիւն , որոնք այլոց խնայութիւն և ժուժկալութիւն կը քարոզեն , բայց իրենք ոչ ժուժկալութիւն ունին և ոչ չափաւորութիւն :

Մխիթարուէ , Մարիամ . այն Աստուածն , որ սիրով մարդ եղաւ , նա կը ներէ և կը թողու՝ զինքն սիրողներու պարտքն : Քաջաբարուէ եւ դու , խեղճ ժողովուրդ , որ հեղ և մարդասէր թաղաւորի դարստեան աւետիան

լսած ժամանակ , նորա շուրջն բոլորեցար և յաղթարան հանդէս մի կողմեցիր մինչեւ ՚ի բաղաքն տիրապան : Յիսուս խօսեցաւ . կարող ես դու ուրեմն , ժողովուրդ , հետեւիլ որտեղ շարժմանն , կարող ես տարածանել հանդերձներդ ՚ի պատիւ հեղ սրբային , կարող ես արմաւենի ոստեր տիտել , որպէս զի փոշոտ ճանապարհի վերայ կանաչեղ կոտար մի պատրաստես Յիսուսին : Մի երկնիւր , որ Յուդան պիտի աղաղակէ . « Ընդէր է կորուստդ այդ ունորա Տէրն և վարդապետն կամի , որ լինի այդ կորուստն , և նորա գթութիւն ու ներողամտութիւնն խոտաւոցուած է ձեր երգերուն և արմաւենիներուն » : Զէ ասուած բնաւ թէ վերջին դատատանի օրն սխտի չը ներուի ամեն նարգար եւ ամենասուրբ օրոց յորդութեանց կամ չափազանցութեանց : Քո սէրդ կը զեղանի , քո սէրդ կը յորգի , ժողովուրդ , և այս յորդութեան նշաններն են նուրախական երգերդ , հանդերձներդ տարածումն եւ կանաչ ոստոց տիրաւումն :

Հարկ կայ դարձեալ խօսիլ թէ արջափ ուսումն կը ներկայացնէ մեզ սոյն պատմութիւնն : Արջափ քննեցինք , որչափ խոր թափանցեցինք , այնչափ դասեր և խրատներ ելան անուշահոտ ամանի անուշահոտ պատմութենէն : Քննել անգամ հարկ չէր , բաւական էր միայն կարգալ զայն , սոյն մեծ և փրկարար դասն գտնելու և ուսանելու համար , այն է՝ մեր նմանեաց , մեր եղբարց գործոց մէջ գործողն Դիւանդութիւնն կամ սրբին նայել :

(Երբանայիւն)